

Miten vähennämme muovikassien kulutusta?

Kansalaispoolin ratkaisut ja suositukset

Kati Pitkänen, Taru Peltola, Alma Onali, Waltteri Heikkilä, Päivi Fjäder

| plastlife.fi | [#plastlife](https://twitter.com/plastlife) |

LIFE21-IPE-FI-PlastLIFE

PlastLIFE-hanke saa EU:n LIFE-ohjelmasta rahoitusta, jolla hankkeen materiaalit on tuotettu. Materiaalien sisältö edustaa ainoastaan hankkeen omia näkemyksiä, joista CINEA/Euroopan komissio ei ole vastuussa.

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Tampereen
yliopisto

Kansalaispooli suosittelee muovikassien kulutuksen vähentämiseksi:

1. muovikassilaskuri ja kauppojen sovellukset avuksi arjen suunnitteluun, jolloin oma kassi tarttuu mukaan kauppareissulle
2. kassinaula jokaiselle työpaikalle, niin että lainakassi on helposti saatavilla, jos äkillinen kauppareissu yllättää
3. panttikassit kauppoihin kannustamaan kassien uudelleenkäyttöä ja suitsimaan turhaa kulutusta

Kansalaispoolissa tarkasteltiin muovikassien kulutusta

Muovisten kantokassien elinkaari on yleensä lyhyt ja ne ovat pääasiassa kertakäyttöisiä. Maailmanlaajuisesti muoviset kantokassit, kuten muutkin kertakäyttöiset muovituotteet, aiheuttavat ympäristön roskaantumista ja ympäristöön päädyttyään aiheuttavat useita erilaisia ongelmia. Tästä syystä muovin kulutusta pyritään vähentämään ja kertakäyttötuotteista mahdollisuuksien mukaan luopumaan. Muovisista kantokasseista aiheutuvien haittojen vähentämiseksi EU:ssa on päädytty muovikassien kulutuksen vähentämiseen niin, että vuodesta 2025 lähtien jokaisessa maassa kuluisi korkeintaan 40 kassia henkilöä kohden vuosittain.

Suomessa kulutetaan vuosittain yli 60 muovikassia (green deal tavoitteen mukainen käyttömäärä sisältäen 15-50 sekä > 50 µm:n kassit) henkilöä kohden. Suurin osa kasseista kertyy päivittäistavarakauposta. Suomessa muovikassihaastetta on lähdetty ratkaisemaan ympäristöministeriön ja kaupanalan toimijoiden yhteisellä Muovikassi Green Deal -sopimuksella, jonka puitteissa kehitetään yhteisiä keinoja muovikassien kulutuksen vähentämiseksi. Muovikassien muuttuminen maksulliseksi sekä green dealin alkuvaiheen tehokkaat tiedotuskampanjat vähensivät muovisten kantokassien käyttöä, mutta koronapandemian aikana kassien kulutus kääntyi uudelleen kasvuun.

Muovikassi-sopimuksen toimijat kutsuivat PlastLIFE-hankkeen kansalaispoolin apuun keksimään uusia ratkaisuja muovikassien kulutuksen suitsimiseksi. Poolin jäsenet pääsivät aluksi vastaamaan kyselyyn, jossa kysyttiin muovikassien käytöstä, kasseihin liittyvistä asenteista ja tunteista ja keinoista vähentää kassien käyttöä. Kyselyyn saatiin 91 vastausta (vastausprosentti n. 65 %).

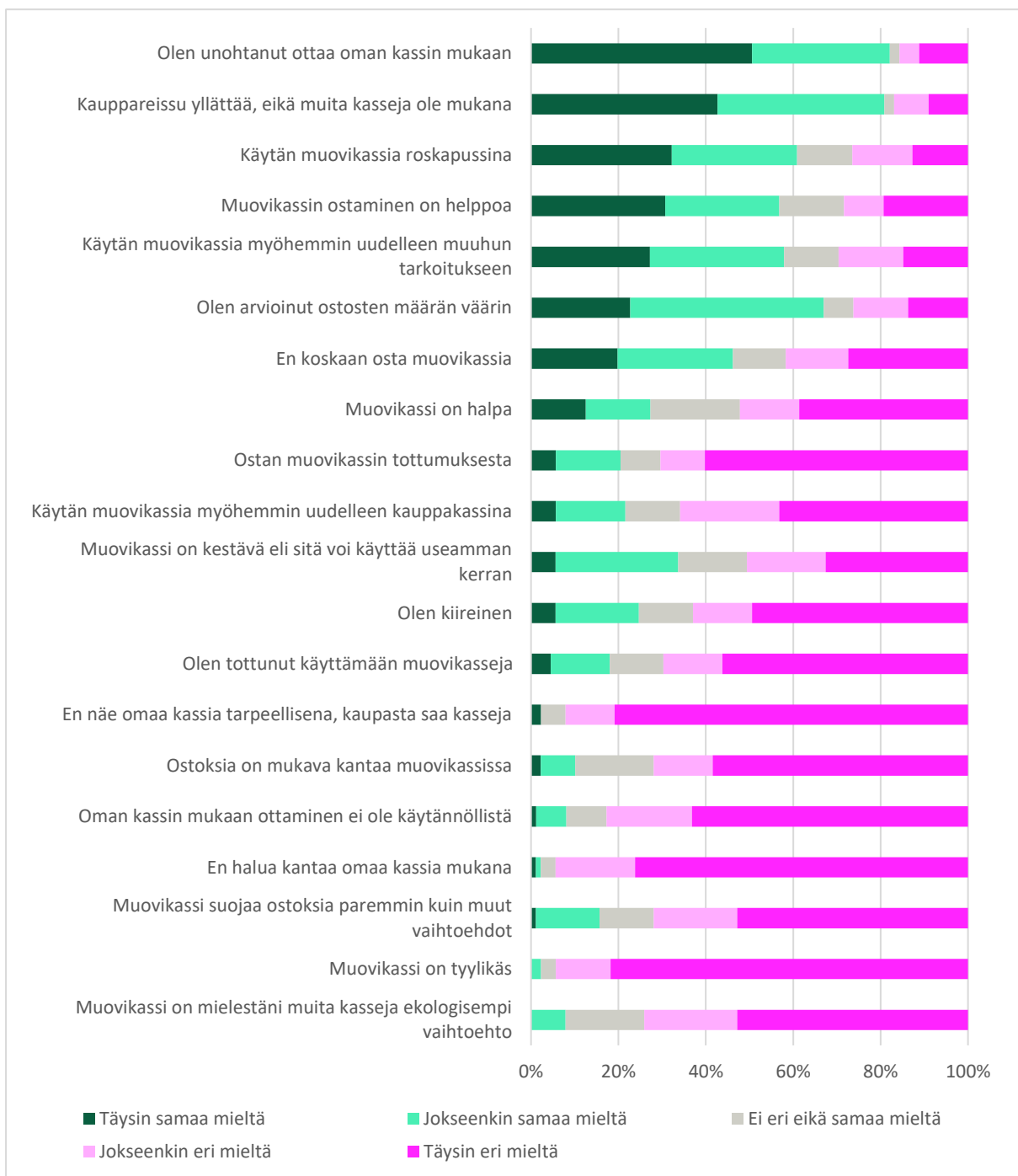
Ratkaisujen ideointia jatkettiin 15.5.2024 Helsingissä työpajatyöskentelyllä, johon osallistui 7 henkilöä. Työpajan aluksi kuultiin esitykset muovikassien kulutuksen nykytilasta ja vähennystavoitteista sekä kaupanalan toimista kulutuksen vähentämiseksi. Työpajatyöskentely aloitettiin ideoimalla mahdollisimman paljon vaihtoehtoisia tapoja ratkaista ne arkiset tilanteet, joissa muovikassi yleensä ostetaan. Kaikki ideat kirjattiin ylös. Tarkasteltavaksi valittiin kyselyn pohjalta kolme yleisimmin mainittua syytä ostaa muovikassi. Tämän jälkeen kuhunkin tilanteeseen löydetyistä ratkaisuista valittiin 3–5 käyttökelpoisinta. Lopuksi osallistujat pääsivät äänestämään kunkin tilanteen osalta mielestään parasta ratkaisua.

Tässä koosteessa raportoidaan työskentelyn tulokset. Esitetyt ratkaisut ovat tulleet työskentelyyn osallistuneilta kansalaispoolin jäseniltä ja pohjautuvat heidän omiin arkisiin kokemuksiin ja havaintoihin. Ratkaisujen toteuttamiskelpoisuutta tai ympäristövaikutuksia ei ole selvitetty.

Miksi muovikassi ostetaan?

Kansalaispoolin kyselyvastausten perusteella pääsyyt muovikassin ostamiselle liittyvät sekä ihmisten arkeen että kauppojen käytäntöihin. Kolme keskeisintä syytä kassin ostamiselle olivat (N=91):

- 1) **Arjen kiireellisyys ja suunnittelemattomuus:** oma kassi unohtuu ottaa kauppaan mukaan tai kauppareissu yllättää, niin ettei ole mukaan ole tullut muita kasseja tai on arvioinut ostosten määrän väärin ja ne eivät mahdukaan omaan kassiin
- 2) **Kassien muut käyttötarkoitukset:** muovikassia käytetään roskapussina tai tarvitaan muuhun tarkoitukseen myöhemmin
- 3) **Kassien helppo saatavuus:** muovikassin ostaminen on helppoa ja kassit ovat halpoja.

Kansalaspoolin ratkaisut muovikassien kulutuksen vähentämiseksi

Haaste 1) **Arjen kiireellisyys ja suunnittelemattomuus:** oma kassi unohtuu ottaa kauppaan mukaan tai kauppareissu yllättää, niin ettei ole mukaan ole tullut muita kasseja tai on arvioinut ostosten määrän väärin ja ne eivät mahdukaan omaan kassiin

1. *Muovikassilaskuri*, joka voisi olla esimerkiksi yhteydessä kaupan bonustiliin tai sovellukseen. Muovikassilaskuri pitäisi kirjata, kuinka monta kassia olet vuoden aikana ostanut. Jos luku on vuoden lopussa alle 40, saa palkkioksi bonuksia. Kassilaskuri myös kertoo, kuinka paljon asiakas on säästänyt rahaa, jos pusseja on ostettu vähemmän kuin mikä on suomalaisten keskiarvoisen pussimäärä vuodessa. Muovikassilaskuri voisi kannustaa myös kauppooja kilpailemaan keskenään kassien vähentämisestä, ja se motivoisi kuluttajaa parempaan arjen suunnitteluun.
2. *Kauppojen sovellukset* voisivat auttaa arjen suunnittelussa. Sovelluksessa laadittu ostoslista voisi antaa arvion ostoksille tarvittavasta kassien määrästä. Sovellus voisi myös lähettää muistutuksia ostoslistan suunnittelusta kuluttajan haluamana ajankohtana. Sovellus ehdottaisi myös sopivia reseptejä sekä sesonkituotteita. Kuluttajan niin halutessa, sovellus voisi myös muistuttaa kassien ottamisesta mukaan.
3. *Kassinaula jokaiselle työpaikalle*. Tunnistimme ryhmässä, että kassi unohtuu, kun kauppareissu tulee mieleen yllättäen, esimerkiksi lähtiessä töistä kotiin. Ratkaisuksi ehdotettiin siis kassinaulaa jokaiselle työpaikalle. Siisti kassinaula olisi hyvä järjestää myös kotiin ulko-oven läheisyyteen. Samalla pohdimme sitä, millaista muotoilua hyvä kassi edellyttää: sen tulisi olla kevyt ja pieneen kokoon taittuva.
4. *Ostoslistan suunnittelu*. Ryhmä ehdotti 'lukujärjestystä' ostoksille, jonka voisi laittaa vaikka magneetilla kiinni jääkaapin oveen. Perheet voisivat myös tehdä 'vakio-ostoslistoja', joita olisi helppo muunnella. Ostoslistojen pohjalta voisi laatia 'esimerkkikasseja', joiden avulla olisi helppo arvioida, kuinka monta kassia kauppaan tarvitsee mukaan.
5. *Kampanja arjen suunnittelun talousvaikutuksista*. Pohdimme, kuinka arjen suunnitteluun voisi motivoida sellaisia ihmisiä, joita ympäristöargumentit eivät kiinnosta. Nuukuus on monelle hyve, jolloin arjen suunnittelua ja kassien vähentämistä voisi perustella taloushyödyillä.

Haaste 2) **Kassien muut käyttötarkoitukset:** muovikassia käytetään roskapussina tai tarvitaan muuhun tarkoitukseen myöhemmin. Miten vähentää riippuvuutta muovikasseista näissä tilanteissa?

1. *Kestosuojapussien käyttö*, kun on tarve suojata esineitä. Esimerkiksi osallistuja oli tehnyt jumpasalikengille suojapussin lapsen vanhasta t-paidasta. Se suojaa muita tavaroita kengänpohjilta, jotka eivät ole erityisen likaiset. Vanhoista kankaista kierrättämällä tehdyt pussukat toimivat ainakin silloin, kun ei ole kyse märästä tai erityisen likaisesta asiasta. Pussin ompelussa voisi hyödyntää esimerkiksi kirjastojen tarjoamia ompelukoneita.
2. *Pullonpalautuskassien käyttö uudelleen roskapusseina*. Kauppojen pullonpalautusautomaattien roskiksiin kertyy likaantuneita muovipusseja. Kauppa voisi kannustaa näiden jatkokäyttöön ”otästä roskapussi” -kyltillä. Osallistuja oli käyttänyt tällaisia pusseja roskakävelyillä. Kaikkein likaisimmat pussit voisi lajitella erikseen, jolloin jatkokäyttöön menisivät vain puhtaammat. Toimitus vaatisi kuitenkin neuvontaa ja ohjeistusta, esimerkiksi kampanjan muodossa.
3. *Roskat lajitellaan kotona suoraan erilaisiin kierrätykseen muutenkin meneviin pakkauksiin:* kartongit kartonkeihin, muovit muovipakkauksiin, ja tämän jälkeen esimerkiksi isompaan koriin/laatikkoon/kassiin, jolla ne voi kuljettaa kierrätykseen. Muovipussien sijaan voi siis käyttää

roskapussina pakkausmuoveja, kuten isoja sämpyläpusseja ja wc- tai talouspaperipakkauksia. Idean toteutus edellyttää myös jätteiden määrän vähentämistä, jolloin tarve niiden kuljettamiseen ja siten muovikassien käyttämiseen varastoinnissa ja kuljettamisessa vähenee.

4. *Kassien uudelleenkäyttö aina samaan tiettyyn tarkoitukseen.* Useamman kerran käyttö vähentää uusien kassien tarvetta. Esimerkiksi osallistuja kertoi kuljettavansa taimia aina samalla kassilla, jolloin ei ole väliä jos kassi on likainen. Uudelleenkäytön maksimoimiseksi voi luoda käyttötarkoitukseen merkintä- tai nimikointijärjestelmän, jotta itse muistaa tai muut perheenjäsenet tietävät mihin käyttöön pussit ovat.

Haaste 3) **Kassien helppo saatavuus:** muovikassin ostaminen on helppoa ja kassit ovat halpoja.

Parhaat ratkaisut:

- *Panttikassit kauppoihin.* Eniten ääniä saanut ratkaisuehdotus oli, että tavallisen muovikassin sijaan kaupasta voisi lunastaa panttikassin ja pantin saisi takaisin, kun kassin palauttaisi kauppaan. Panttikassin käyttöä voitaisiin tukea hinnoittelulla niin, että panttikassit olisivat samanhintaisia muiden kassien kanssa. Kassien käyttöön voitaisiin kannustaa erityisesti muovikassien ylikulutuspäivän jälkeen. Panttikassit voisivat olla myös kaupan kannalta hyvä ratkaisu, sillä ne sitouttaisivat asiakkaat tietyn kaupan tai kauppaketjun asiakkaaksi.
- *Alennus ostoksista, kun käyttää omaa kassia.* Alennuksen saisi, kun näyttäisi kassalla omaa kassia. Kaupan kannalta kannattava ratkaisu voisi olla myös myöntää alennus vain oman kaupan kestokasseista. Tällöin kassin suunnitteluun ja tyylikkyyteen kannattaisi panostaa. Vastaava järjestelmä on ollut käytössä mm. Triplan K-marketissa, jossa asiakkaat ovat saaneet alennuksen käyttämällä kaupasta ostettua Globe Hopen kestokassia. Osallistujien mielestä kestokassin käyttöön kannustaisi entisestään se, että saatava alennus kasvaisi mitä useammin samaa kassia käyttäisi.
- *Korkeampi hinta muovikasseille.* Muovikassien hintaa voisi nostaa tuntuvasti niin, että korkea hinta oikeasti kannustaisi valitsemaan oman kassin tai muun vaihtoehdon. Samaan aikaan vaihtoehtojen tulisi olla muovikassia halvempia. Osallistujat ehdottivat lisäksi, että muovikassien myynnistä saatavan katteen voisi ohjata oman kassin käytöstä saatavaan alennukseen (ks. edellinen ehdotus).
- *Kassittomat kassat.* Ryhmä ehdotti kokeilua, jossa kauppojen pikakassat olisivat kassittomia.
- *Säännöllinen valistus.* Kassittomuudesta tulisi kampanjoida ja tiedottaa näkyvästi ja säännöllisesti. Kauppojen kassoilla ja kasseissa voisi olla tietoisuuksia esimerkiksi muovikassien vaikutuksista luontoon ja ajatuksia herättävillä teksteillä ja kuvilla voisi kannustaa ihmisiä kassittomuuteen. Osallistujat ehdottivat somevaikuttajien hyödyntämistä erityisesti nuorison tavoittamiseksi laajasti.

Liitteet

Ryhmäkeskusteluissa esitetyt ideat

Haaste 1) **Arjen kiireellisyys ja suunnittelemattomuus**: oma kassi unohtuu ottaa kauppaan mukaan tai kauppareissu yllättää, niin ettei ole mukaan ole tullut muita kasseja tai on arvioinut ostosten määrän väärin ja ne eivät mahdukaan omaan kassiin

1. Käy harvemmin kaupassa
2. Iso kassi eteisessä täynnä pienempiä kasseja
3. Kassit kotona ovien läheisyydessä
4. Kaupat voisivat tarjota pahvilaatikoita kantamiseen
5. Kassien saatavuus kauppoissa pitäisi tehdä vaikeammaksi
6. Kasseja tulisi laittaa varmuuden vuoksi eri paikkoihin, kuten reppuihin, laukkuihin ja autoon
7. Oma viljely vähentää kaupassakäyntiä
8. Kassit pitäisi suunnitella niin kevyiksi ja pieniksi, että ne mahtuvat taskuun
9. Pyöräilijöiden täytyy suunnitella useampia ostosreissuja pienemmillä ostoksilla, jotta kaikki mahtuu mukaan
10. Vapaaehtoiset voisivat askarrella kauppoihin kasseja kierrätysmateriaaleista
11. Ruokalista pitäisi miettiä aina viikoksi kerrallaan
12. Kassien määrän arvioiminen ostoslistan perusteella
13. Heräteostosten välttäminen
14. Ostosten tekeminen suoraan tuottajilta
15. Kassien panttijärjestelmä
16. Autoon muistilappu kassien mukaan ottamisesta
17. Muovikassilaskuri
18. Kaupan ovella muistutus kassista
19. Sovellus-ostoslista kertoo kassien määrän
20. Sovellus voisi muistuttaa, milloin pitää ostaa mitäkin
21. Kassilaskuri kannustimena kassien vähentämiseen
22. Työpaikoille kassinaulat ja lainattavat kassit
23. Ympäristötietoisuuden lisääminen motivoi arjen suunnitteluun
24. Talousvaikutusten korostaminen motivoi arjen suunnitteluun

Haaste 2) **Kassien muut käyttötarkoitukset:** muovikassia käytetään roskapussina tai tarvitaan muuhun tarkoitukseen myöhemmin

1. Likaiset kengät voi kääriä paperiin
2. Käyttää apteekin puhtaita pusseja kirjojen sivujen suojana niitä kuljettaessa. Muovipussin voisi korvata jollain kestopussilla tässä tarkoituksessa, mutta mielellään ei kertakäyttöisellä.
3. Häätötilanteessa ostokset tulee sullottua siihen kassiin mikä sattuu olemaan mukana, esim. käsilaukku.
4. Kansalaiset tarvitsevat enemmän tietoa siitä, mikä olisi ympäristön kannalta paras vaihtoehto roskapussiksi.
5. Muovipusseista voi tehdä käsitöitä, esim. mattoja.
6. Muovipusseja tulee käytettyä roskapusseina.
7. Useamman kerran käyttö vähentää uusien kassien tarvetta.
8. Roskapussien sijaan voi käyttää pakkausmuoveja (esim. wc- tai talouspaperipakkauksia tai sämpyläpusseja)
9. Jumppasalikengille olen tehnyt suojapussin lapsen vanhasta t-paidasta. Se suojaa muita tavaroita kengänpohjilta, jotka eivät ole erityisen likaiset
10. Kuljetan muovipussissa taimia, koska ne likaavat muuten. Muovipussi on korin tai muun kassin sisällä. Kestokassi olisi tässä hyvä, koska se myös tukee taimia.
11. Voisiko pullonpalautuskasseja käyttää uudelleen roskapusseina. Nyt ihmiset laittavat ne hieman likaantuneina suoraan roskeen, joka palautusautomaatin vieressä. Kauppa voisi kannustaa ”ota tästä roskapussi” -kyltillä. Pusseja voi käyttää roskakävelyilläkin.

Haaste 3) **Kassien helppo saatavuus:** muovikassin ostaminen on helppoa ja kassit ovat halpoja.

1. Kassalle ja/tai liukuhihnalle kehoitus ja muistutus ”pääsikö oma kassi unohtumaan”
2. Kasseja ei pikakassoille
3. ”Emme myy muovikasseja” -tyyliset tekstit vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotteissa
4. Kassia pitäisi erikseen pyytää kassalta
5. Tehdään muovikasseista entistä rumempia, reikäisiä ja vaikeampia käyttää
6. Kassien vaihtopäivä, vrt. vastaavanlainen kampanja heijastimista
7. Kauppojen TV-mainoksiin muovikassien tilalle kestopassit tai omat kassit
8. Muovikassien kantaminen ei saisi olla coolia, vaan pitäisi olla noloa
9. Some-vaikuttajat apuun, ”minä käytän aina kestopassia” -tyylinen mainonta, vrt. Teemu Selänne maitomainoksissa aikoinaan
10. Järjestelmällistä valistusta ja kampanjointia kassittomuudesta
11. Lisää tietoa ja tutkimusta siitä kuka oikein ostaa muovikasseja
12. Kasseihin varoitustekstejä ja kuvia muoviroskasta, vrt. tupakka-askit
13. Ihmiset voisi tuoda kasseja kauppaan ja muut voisi ottaa niitä ilmaiseksi
14. ”Tuothan kassin takaisin” -mainokset
15. Kassit kalliimmiksi, pitäisi olla törkeän kallis, jopa useita euroja
16. Alennus oman kassin käyttämisestä, esim. Triplan K-market ja Globe Hopen kassit

17. Kaupan kuljetuspakkauksia luovutettaisiin ilmaiseksi kuluttajalle (banaanilaatikat ym. pahvilaatikat esim.). Saisi kassin sijaan pahvilaatikon. Lidlillä oli aiemmin tällainen mahdollisuus
18. Panttikassit käyttöön, esim. Posiolla S-marketissa käytössä tällainen järjestelmä, samalla sitouttaa asiakkaat tietyn kaupan käyttäjiksi. Myös panttikassin käyttämisestä voisi saada alennuksen ostoksista

Kooste kyselyn vastauksista

Kansalaispoolille lähetetyn muovikyselyn tarkoituksena oli kerätä tietoa muoviin ja muovikasseihin liittyvistä tunteista, asenteista ja käytännöistä. Tulokset auttoivat ryhmäkeskustelujen valmisteluissa ja lisäksi aineistoa hyödynnetään Tampereen yliopistolla tehtävässä ihmisen ja muovin suhdetta käsittelevässä väitöskirjassa. Kyselyssä oli sekä avoimia kysymyksiä että strukturoituja kysymyksiä.

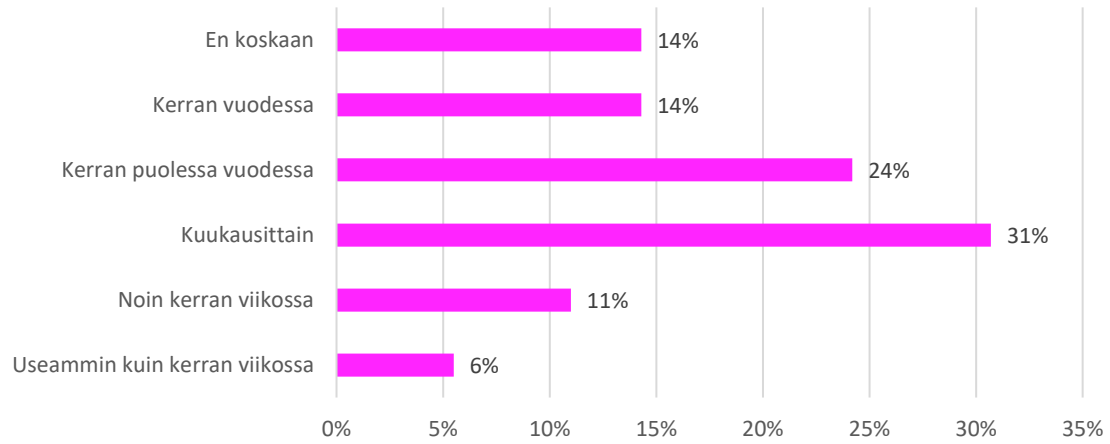
Vastaajat tarjosivat kyselyssä monipuolista pohdintaa muovista. Materiaaliin suhtaudutaan ristiriitaisesti: toisaalta se nähdään hyödyllisenä ja jopa välttämättömänä aineena, joka mahdollistaa monia asioita, mutta samalla ympäristöön ja kehoihin kertyvä muovi herättää huolta ja ahdistusta. Vastaajat myös kokivat, että muovia käytetään nyky-yhteiskunnassa turhan paljon, ja että se ylläpitää kertakäyttökulttuuria. Vastaajat tunnistivat muovin olevan jatkuvasti läsnä heidän arjessaan. Moni myös kertoi pyrkivänsä vähentämään ja välttelemään muovin kulutusta, vaikka osa koki sen hankalaksi. Vastaajista 88 prosenttia kertoi kierrättävänsä muovijätteensä, 41 prosenttia kertoi usein välttelevänsä muovituotteiden ostamista ja 68 prosenttia kertoi usein välttelevänsä muovikassin ostamista.

Kysyimme, mitä poolin osallistujille tulee mieleen sanasta muovikassi. Vastaukset ilmensivät muovin moninaisuutta ja kytkeytyneisyyttä kulttuuriimme. Kassia kuvailtiin muun muassa sanoilla pahis, arjen helpottaja, kielletty, tuttu ja kotoisa, turhake, roskapussi, haiseva, 'red flag', kätevä, ikuinen roska. Muovi myös herätti muistoja, kuten lapsuusmuistoja mummosta kutomassa muovipusseista mattoja tai hienoista merkkiliikkeiden muovikasseista, joita tuotiin ulkomailta Suomeen. Myös ympäristöön päätyneet muovikassit sekä pullonkeräyskulttuuri nousivat monissa vastauksissa esille. Muovikassien ostamiseen ja käyttämiseen liittyvät tunteet vaihtelivat myös neutraalista harmituksen, häpeän ja syyllisyyden tunteisiin. Osa vastaajista totesi, että muovikassi on kuitenkin muita vaihtoehtoja, kuten paperikassia, parempi tuote.

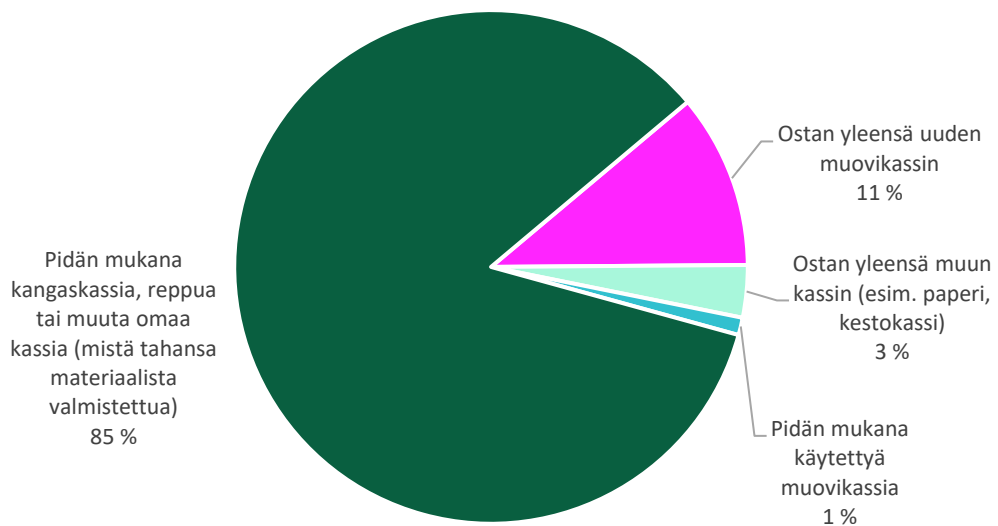
Alla esitellään vielä strukturoitujen kysymysten tuloksia.

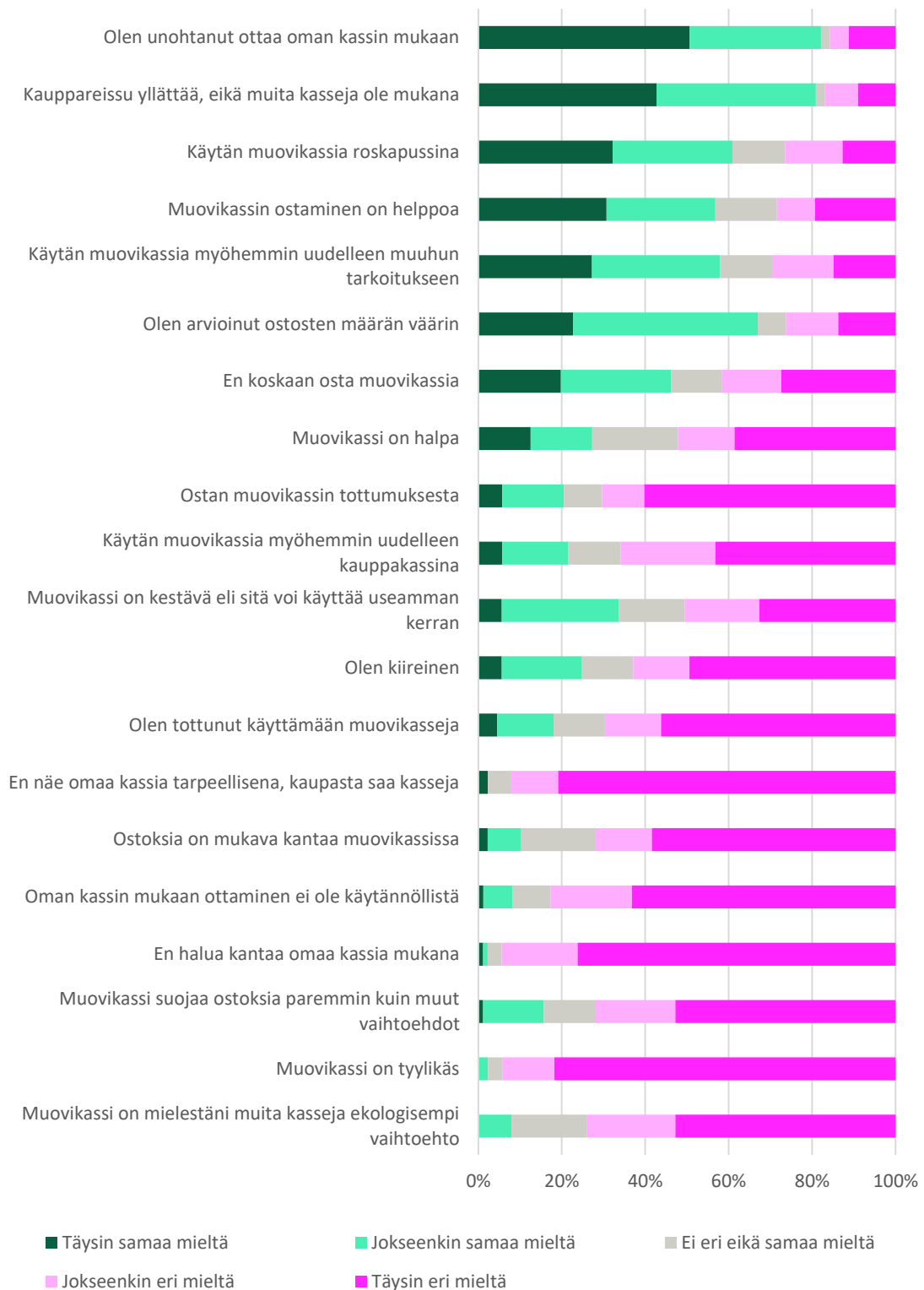
Kuinka usein ostat muovikassin asioidessasi? (N=91)

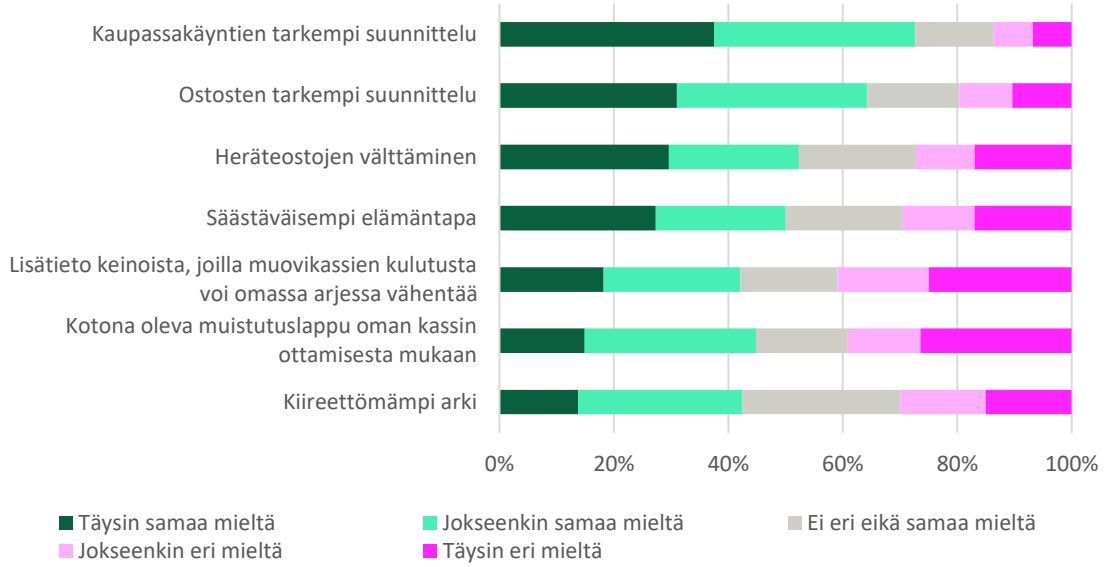
Mitä kassia pääsääntöisesti käytät ostoksilla? (N=91)

Miksi yleensä ostat muovikassin? (N=91)

Millaiset seikat omassa arjessasi voisivat vaikuttaa muovikassien käytön vähentämiseen? (N=88)

Mitkä keinot olisivat mielestäsi hyvä tapa vähentää muovikassien käyttöä Suomessa? (N=89)

